

Neki problemi geodetsko-katastarske službe

Prelaz na oporezivanje prihoda od poljoprivrede po katastru na osnovu zakona o društvenom doprinosu i porezima 1952. god. stavio je pred Geodetsku službu zadatak, da sredi podatke postojećeg katastra i iste osposobi za obračun kat. prihoda. Zadatak sređivanja i obnove kat. aparata uspješno je izvršila geodetska služba sa područnim uredima za katastar.

U veljači 1953. god na osnovu propisa općeg zakona o narodnim odborima, služba za katastar uključen je u administrativni aparat narodnih odbora kotara, kao samostalna služba tajništva. U takvoj organizaciji, pod stručnim nadzorom Geodetske uprave Republike i njenoj svestranoj pomoći, uredi za katastar završili su sređivanje i obnovu katastarskih podataka i omogućili, da se 1954. god. pređe na oporezivanje prihoda od poljoprivrede po katastru.

Dalje zadatke katastarskoj službi propisala je Uredba o katastru zemljišta koja je u međuvremenu donijeta.

Neodržavani premjer u vremenu kada su se zbivale najveće promjene na zemljištu, teško je bilo nasljedstvo novoformirane službe. Tu još dolazi nedovršena agrarna reforma, kolonizacija, neprovedene parcelacije i komasacije; Zatim promjene na zemljištu uslijed ulaska u S. R. Z., stvaranje drž. poljoprivrednih dobara, novi zadaci u vezi reorganiziranja radnih zadruga, otkupa zemljišta za poljoprivredni zemljišni fond i arondacije, koje su masovno provađane. Pojačani promet nekretnina privatnog sektora s jedne strane usljed ukidanja ograničenja, koja su do tada bila na snazi, a s druge strane usljed negativnog djelovanja strmine ljestvica katastarskog prihoda, pojačane progresivnom stopom poreza, bili su zadaci s kojima se uredi za katastar u samom početku svoga poslovanja suočili i koje je trebalo riješiti pored ostalih tekućih poslova. Posebno treba istaći još i zadatke na područjima, na kojima je u vrijeme rata djelomično ili potpuno uništen katastar zemljišta.

Klasiranje zemljišta zauzima posebno mjesto u problemima, s kojima se bore za katastar. S jedne strane obnovljena klasiranja područja provedenih parcelacija i komasacija, ratom uništenog katastra, a s druge strane strmina ljestvica novog kat. prihoda su stalne poteškoće i povod su prigovora, žalbi, zahtijeva za provjerom i terenskim radom i diobom posjeda. Zahtjevima u vezi klasiranja uredi za katastar najteže odoljevaju uslijed svakodnevnog priliva novih stranaka i intervencija.

Svakako da je bilo teško sa tako velikim zaostacima probijati se i zauzeti mjesto, koje državnom premjeru i katastru zemljišta po svojoj važnosti i svestranosti pripada. Trag desetgodišnjeg nesistematskog rada na katastru suviše

se jako ocrtava. Samo uz najveća zalaganja cjelokupne službe ureda za katastar i svestrane pomoći Geodetske službe postavljeni zadaci su se jedan po jedan rješavali na najsvrsishodnije načine, da bi se omogućila provedba zakonske zamisli.

Uspjeh takvom djelovanju nije izostao. Povjerenje, prema službi raslo je iz dana u dan. Geodetski stručnjak ureda za katastar zauzimao je sve značajnije mjesto u rješavanju tehničkih, privrednih, ekonomskih, pravnih i svih drugih problema koji su direktno ili indirektno vezani za zemljište. Za kratko vrijeme djelovanja u administrativnom aparatu kotara, geodetsko katastarska služba afirmirala se tako značajno, da skoro više nije bilo službe, koja u rješavanje svojih problema nije polazila od katastra zemljišta i podataka koje mu ta institucija pruža.

Organizirani u sistematskom radu i vidnim rezultatima takvog djelovanja, uredi za katastar ušli su 1955. god. u sklop administrativnog aparata reorganiziranih NO kotara, kao samostalna služba tajništva. Teritorijalno uredimo za katastar propisna je nadležnost odlukom I. V. Sabora NRH od 10. prosinca 1955. Na području jednog NO Kotara ima 2 i više ureda za katastar.

Već u samom početku rada po novoj organizaciji pokazalo se, da nedostaje potrebne povezanosti međusobno u djelatnosti ureda za katastar NO Kotara, a posebno između NO Kotara i njegovih ureda. Smatralo se, da će rezultati usmjerene stručno tehničke djelatnosti naći i u sastavu novog kotara ono mjesto, koje im po značaju pripada.

S obzirom da se teritorijalna nadležnost ureda za katastar proteže samo na dio područja NO Kotara, na 1 ili više općina, uredi za katastar i ako kotarske ustanove, praktično se tretiraju kao ustanove nižeg ranga. Takav stvoreni položaj smeta sistematskom radu s toga, što nema koordinacije u postavljanju zadataka katastarskoj službi, a naročito, što tehničko poslovanje ureda ne nailazi na pravo razumijevanje u administrativnom aparatu kotara. Uočena je potreba, da se toj organizaciji mora nešto dodati. Za područja većih kotareva našao se izlaz formiranjem odsjeka za katastar u sklopu sekretarijata za Finansije. No to nije najbolje rješenje. S jedne strane najbolji stručni kadrovi treba da se isključe iz operativne djelatnosti, na čisto administrativne i statističke dužnosti formiranih odsjeka, dok s druge strane ni sam odsjek nije institucija onog autoriteta, koja bi mogla uspješno usmjeravati zahtjeve za tehničkim djelovanjem ureda za katastar u pravcu svih djelatnosti propisanih uredom o katastru zemljišta. S toga sve više prevladavaju mišljenja, želje pa i obrazloženja, da je jedino vertikalna povezanost tehničkog dijela službe u mogućnosti, da problematiku katastra pravilno postavi i planski rješava.

Budući da se nazire nova reorganizacija narodne vlasti u pravcu širih ovlašćenja općina, sa eventualnim ukidanjem N. O. kotara, potrebno je proučiti, da li će svestranost službe katastra zemljišta i potrebe tehničke djelatnosti sistematske državne izmjere imati dovoljnu stručnu i tehničku podršku i razumijevanje kod N. O. općine, ili je katastarsku službu u takvoj situaciji nužno vezivati za autoritet stručne republičke ustanove. Inicijativa za to razmatranja treba da poteče od našeg društva.

Problematika poslova ureda za katastar, kako je bila postavljena kod ranijih NO Kotara, još je više potencirana u sklopu novih kotareva. Obim tehničkih, privrednih, ekonomskih, pravnih pa čak i problema vezanih za socijalna podavanje, tako je široko vezan za katastarsku službu, da se s pravom postavlja, da je to najznačajnija služba kotara, koja treba da bude ruko-

vođena stručnjacima najviših kvalifikacija. Mislim da u stručnim krugovima nema nijednog, koji se takvom konstatacijom ne bi složio. Ali uporedo s tim postavlja se i druga konstatacija. Tom službom niz godina već rukovode, u većini slučajeva potpuno uspješno, geometri sa srednjom stručnom spremom. Stečena iskustva i široka gledanja kako na stručne probleme, tako i potrebe narodne vlasti omogućili su takve uspjehe. Priznanje više stručne spreme takvim rukovodiocima katastarske službe ne bi išlo na uštrb ugleda visokokvalificiranih stručnjaka sa fakultetskom spremom. To čak ne bi bila ni povlastica, koja se izuzetno traži za geometre. Sličnih primjera može se uzeti iz niza ostalih službi Društvo geodeta N. R. H. je svakako trebalo preduzimati korake za rješnje i ovog pitanja.

Poseban problem u našoj katastarskoj službi je premjer i njegovo održavanje.

Zastarjeli planovi državne izmjere na mnogim područjima su u takvom stanju, da se istima jedva još može koristiti. Samo uz najveće napore uspijeva se dati kakvu takvu tehničku obradu. Nije rijedak slučaj da se uslijed zastarjelosti planom služimo još samo kao skicom. Kod svih malo značajnijih tehničkih poduhvata, mora se poći od samih početaka i tamo gdje je plan još u boljem stanju, budući da nema svih elemenata geodetskog plana. U današnjoj situaciji ne možemo očekivati, da će planovi s kojima raspoložemo služiti još duži period vremena. Reambulacije, koje provodimo mogu taj rok samo nešto produžiti. Kvalitet podataka koje nam pružaju ti planovi opada svakodnevno. Zaostaci u održavanju premjera, obimni novi zahtjevi, koji se stručno ne dovršavaju, umanjuju povjerenje, koje se imalo u podatke državne izmjere.

Nužno se nameće potreba sistematske državne izmere što širih zahvata. Zajedno s tim nameće se pitanje, kakav treba da bude plan državne izmjere, gdje započeti i kojim metodama vršiti izmjeru da bi rezultati iste bili što vidniji.

Iz stručnih vidika, državna izmjera mora biti tako izvršena, da pruža sve podatke potpunog geodetskog plana. Plan sa horizontalnom i vertikalnom pretstavom, plan koji je upotrebljiv za sve vrste tehničke djelatnosti vezane za zemljišta.

Ali pored stručnih vidika problem izmjere mora se posmatrati i sa vidika geodetsko-katastarske službe.

Postojeći planovi državne izmjere su na izmaku. Vreme trajanja im je ograničeno. Podaci koje oni pružaju, sve manju vrijednost imaju, povjerenje u iste opada. Na pojedinim područjima svode se već i na mješavinu podataka djelomično tehničke a djelomično samo još popisne vrednosti.

Situacija koja se stvara na području naše republike suprotna je sa situacijom stvorenom u NR Srbiji, Makedoniji ili Crnoj Gori. Tamo je stvaranjem uprošćenog popisnog katastra utrt put povjerenju u instituciju katastra. Državna izmjera kada do nje dođe još će više učvrstiti to povjerenje tj. na tom području momenat vremena izvršenja državnog premera nije najznačajniji. Na našem području, povjerenje koje je stečeno sa starom grafičkom izmjerom iz dana u dan opada. U koliko se na vrijeme ne daju sigurniji podaci nove izmjere, može se doći i u situaciju, da se dosadašnje povjerenje u podatke katastra izgubi.

S toga je potrebno razmatrati širinu zahvata i vremenske mogućnosti, s kojim se može ući u državnu izmjeru. Mogućnosti koje pruža fotogrametrija, sistematski zahvati komasacija i dr. U koliko su kapaciteti državne izmjere

tako jaki, da mogu dati sistematski premjer cijelih područja prije nego što će postojeći izgubiti potrebno povjerenje, onda bi odluka, da novi premjer daje sve elemente potpunog geodetskog plana, bila potpuno na mjestu. U protivnom trebalo bi ipak razmisliti, šta bi se moglo izostaviti, pa da se dobije na vremenu, a da plan ipak sadrži sve podatke određene uredbom o katastru zemljišta. Možemo i zanemariti povjerenje koje gubimo, jer će novi potpuni geodetski plan stvarati potrebno povjerenje svih onih koji se podacima istog budu služili. Ali tu treba ocjeniti, dali povjerenje koje ćemo tek sticati, može nadoknaditi izgubljeno povjerenje glavnih, vjekovnih pokretača geodetske nauke i struke — državni fiskus i posjednika. Dali se geodetska služba može afirmirati usamljenim slučajevima kvalitetne izmjere i plana, ili su zato potrebni široki zahvati, količina i kvalitet.

Smatram da to pitanje nije jedpostavno. Potrebno je šire razmatrati problem izmjere, u čemu bi Društvo geodeta trebalo biti inicijator. U iznalaženju najpravičnijeg rješenja trebali bi učestvovati najviši predstavnici geodetske nauke, struke i službe kao i svi koji su zainteresirani za podatke državnog premera.